

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ: ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Цибульник Н. Ю.

кандидат юридичних наук

Категорія «національна безпека» відображає якісний стан впорядкування суспільних відносин в державі та акцентує увагу на тому, що безпека держави полягає у забезпеченні національної ідентифікації. Поняття «сектор безпеки держави» визначено як сукупність правовідносин, зміст яких складає діяльність уповноважених суб'єктів щодо забезпечення національної безпеки в цілому, та за визначеними диференційованими напрямками. Інформаційно-правова характеристика сектору безпеки держави є невід'ємною складовою національної безпеки держави в цілому та окремих її складових.

Категорія «національна безпека» відображає якісний стан впорядкування суспільних відносин в державі та акцентує увагу на тому, що безпека держави полягає у забезпеченні національної ідентифікації шляхом досягнення стану захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України [1].

Чинним законодавством, що регулює питання забезпечення безпеки держави виокремлюються вихідні засади до її структуризації через диференціацію національної безпеки за секторально-видовою ознакою, так і за суб'єктною. Це пов'язано з тим, що безпека держави є багатокомпонентним та багатоаспектним соціально-правовим явищем. За секторально-видовою ознакою безпека держави включає: військову безпеку, громадську безпеку, державну безпеку, кібербезпеку, зовнішньополітичну безпеку, екологічну безпеку, інформаційну безпеку. Таким чином, сектор безпеки держави можна визначити як сукупність правовідносин, зміст яких складає діяльність уповноважених суб'єктів щодо забезпечення національної безпеки в цілому, та за визначеними диференційованими напрямками.

Звернемо увагу на те, що у значенні Закону України «Про національну безпеку» поняття «військова безпека», «державна безпека», «національна безпека» тотожні за виключенням того, що перший термін визначається через стан захищеності конкретних об'єктів (державний суверенітет, територіальна цілісність, демократичний конституційний лад, життєво важливі національні інтереси) від воєнних загроз, другий термін – через стан захищеності тотожних об'єктів, але від реальних чи

потенційних загроз невоєнного характеру; третій термін – через стан захищеності тотожних об'єктів незалежно від воєнного чи невоєнного характеру [1].

Щодо інформаційно-правової характеристики сектору безпеки, то на важливість її забезпечення вказується у Указі Президента України, яким затверджено «Стратегію національної безпеки України», а саме: «деструктивна пропаганда як ззовні, так і всередині України, використовуючи суспільні протиріччя, розпалює ворожнечу, провокує конфлікти, підриває суспільну єдність. Відсутність цілісної інформаційної політики держави, слабкість системи стратегічних комунікацій ускладнюють нейтралізацію цієї загрози» [2]. Одночасно, інформаційне суспільство формує уявлення про суспільні явища різного порядку, виокремлюється масова свідомість, за допомогою якої можливе спотворення реальності. Актуальною інформаційною загрозою є «мілітаризація кіберпростору та розвиток кіберзброї, що дає можливість приховано проводити кібератаки для підтримки бойових дій і розвідувально-підривної діяльності у кіберпросторі» [3].

Отже, інформаційно-правова характеристика сектору безпеки держави є невід'ємною складовою національної безпеки держави в цілому та окремих її складових. Значущістю ліквідації інформаційних загроз інституціоналізовано окремий напрям безпеки держави – інформаційну безпеку. На доктринальному рівні інформаційна безпека тлумачиться як складник національної безпеки, процес управління загрозами та небезпеками, державними й недержавними інституціями, окремими громадянами, за якого забезпечується інформаційний суверенітет України [4, с. 47].

Національний рівень правового забезпечення інформаційної безпеки в Україні формують численні нормативно-правові акти. Конституційно задекларовано, що «Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу» (ст. 17) [5]. Вказане положення деталізовано Законом України «Про інформацію», який регламентує відносини загального порядку щодо захисту інформації як діяльності, зміст якої формують адміністративні, правові, технічні, організаційні та інші заходи, які забезпечують цілісність, збереження інформації та відповідний порядок доступу до інформації. Спеціальні положення, що стосуються інформаційної безпеки містяться в Стратегії інформаційної безпеки – програмному документі нормативного характеру, що орієнтовано діятиме до 2025 року.

Зазначимо, що питання забезпечення кібербезпеки виокремлено в окремий напрям національної безпеки держави. Це пов'язано з тим, що:

- a) якісно кібербезпека є відображенням стану захищеності інформації в

кіберпросторі; б) розвиток цифрових технологій призвів до потреб вироблення технічних заходів, які спрямовані на захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах. Специфічний характер об'єктів, на яких спрямовано захист та способів такого захисту прослідковується в профільному нормативному регулюванні та спеціальному інституційному забезпеченні. Таким чином, кібербезпека є самостійною, похідною від інформаційної безпеки складовою безпеки держави, яка виокремилась в результаті розвитку цифрових технологій та поширення використання інформаційно-телекомунікаційних систем для цілей поширення інформації.

Питання виокремлення суб'єктів, яких уповноважено на забезпечення інформаційної безпеки має як теоретичне, так і практичне значення. У цілому система уповноважених суб'єктів складається з державних інституцій, які є регулятивною та безпековою основою розвитку інформаційного суспільства [7]. Первинно, координацію діяльності органів виконавчої влади з метою реалізації та гарантування інформаційної безпеки має здійснювати Рада національної безпеки та оборони України шляхом застосування можливостей Центру протидії дезінформації [6], що є його робочим органом, утвореним відповідно до рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 березня 2021 року «Про створення Центру протидії дезінформації».

Іншим спеціально уповноваженим суб'єктом в сфері забезпечення інформаційної безпеки є Національним центром резервування державних інформаційних ресурсів. В сфері системи виконавчої влади до суб'єктів, що уповноважені забезпечувати інформаційну безпеку належать: Кабінет Міністрів України; Міністерство культури та інформаційної політики України; Міністерство закордонних справ України; Міністерство оборони України; Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення. Крім того, до інституційної системи забезпечення інформаційної безпеки держави може бути віднесено: Службу безпеки України; розвідувальні органи України; наукові та науково-дослідні установи під час забезпечення науково-аналітичного та експертного супроводження процесу формування та реалізації державної інформаційної політики.

Підсумовуючи приходимо до висновку, що інституційна система забезпечення інформаційної безпеки сформована з сукупності уповноважених суб'єктів, яких можна згрупувати залежно від їх правового положення та наявних повноважень в сфері інформаційної безпеки таким чином: 1) державні органи, що уповноважені забезпечувати національну безпеку: Рада національної безпеки та оборони України та створені при ній органи; 2) органи виконавчої влади, які наділені повноваженнями в означеній сфері суспільних відносин: Кабінет Міністрів України, Міністерство культури та інформаційної

політики України, Міністерство закордонних справ України, Міністерство оборони України, Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення; 3) правоохоронні органи: Служба безпеки України та розвідувальні органи України; 4) допоміжні суб'єкти, які можуть здійснювати окрему діяльність, спрямовану на забезпечення інформаційної безпеки (підприємства, установи, організації в частині делегованих повноважень, наукові та науково-дослідні установи, інститути громадянського суспільства). Доцільним є подальше дослідження способів, за допомогою яких забезпечується інформаційна безпека держави.

Література:

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: указ Президента України; Стратегія від 14.09.2020 р. № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020>

3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року «Про Стратегію кібербезпеки України»: Указ Президента України №447/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4472021-40013>

4. Харченко Л.С., Липкан В.А., Логінов О.В. Інформаційна безпека України: Глосарій / за заг. ред. Р.А. Калюжного. Київ: Текст, 2004. 180 с.

5. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

6. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки»: Указ Президента України від 28.12.2021 р. № 685/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text>

7. Тарасенко Н. Доктрина інформаційної безпеки України в оцінках експертів. Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2759:doktrina-informatsijnoi-bezpeki-yak-zasib-protidiji-informatsijnim-zagrozam&catid=8&Itemid=350.